LES SACRIFIES

Bulletin bimestriel de la Fédération des Victimes du Nazisme enrôlées de Force

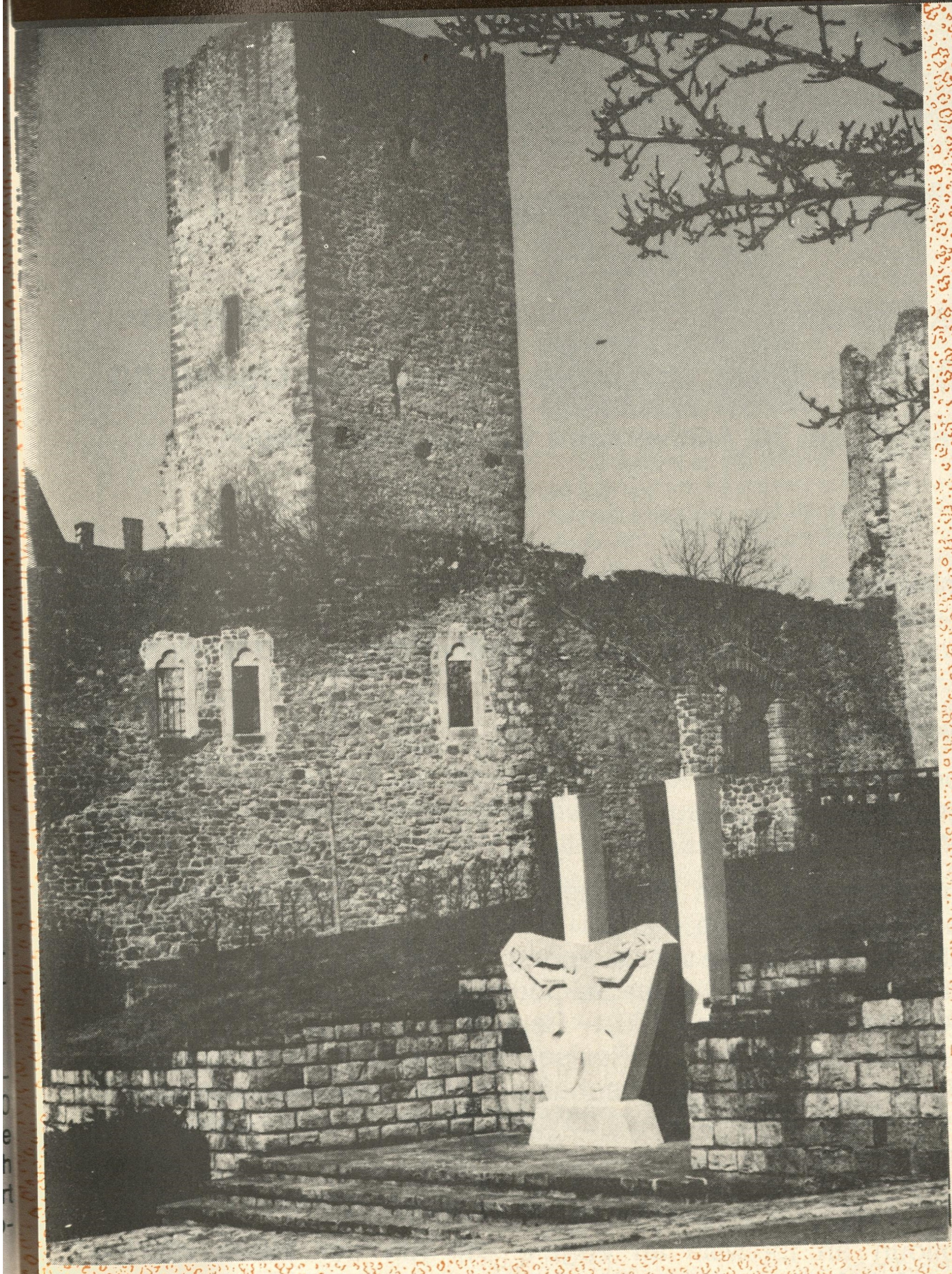

No 2/1990
Mars/Avril
29e année

Monument aux Morts Useldange

Fédération:
5, rue de la Déportation
Luxembourg

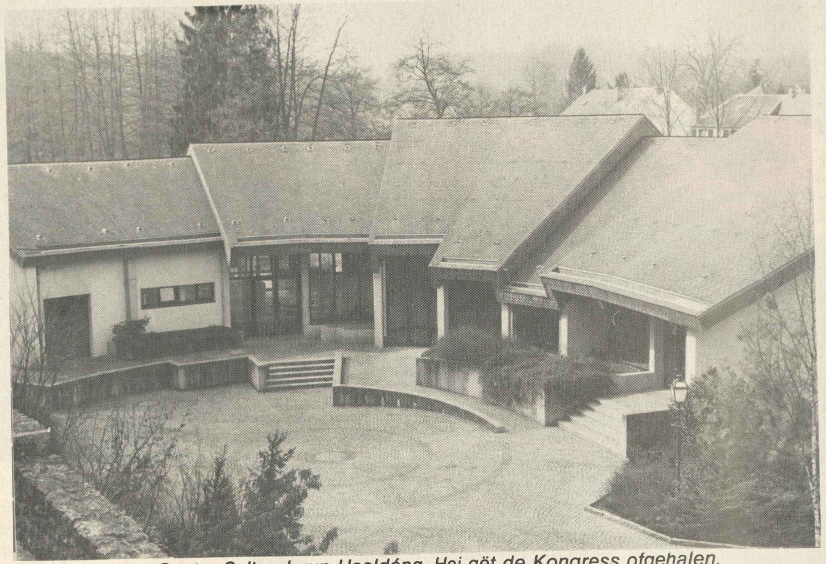

De Centre Culturel vun Useldéng. Hei gët de Kongress ofgehalen.

Nationalkongress
vun der
«Association des Enrôlés de Force, Victimes du Nazisme»
Samschdes, de 5. Mee 1990, am neie Festsall zu Useldeng

E steet am Zeeche vum 30. Anniversaire vun der Associatioun

Programm

Vu 14.00 Auer un: Rassemblement vun de Kongressisten am Millenhaff (am Zentrum vum Duerf). De Büro fir séch unzemellen as an der Entrée vum Festsall. Parkplaze sin am Schoulhaff an uewen un der Kiirch (de Millenhaff w.e.g. fräi loossen). – D'Gendarmerie an d'Pompjëën hëllefe gär fir eng Parkplaz ze fannen.

Vu 14.15 Auer un: Ëmpfank vun den Invitéen.

Ëm 14.30 Auer: Cortège bei d'«MONUMENT AUX MORTS» mat der Fanfare vun Useldéng un der Spëtzt. Zesumme mat de Gemengenautoritéiten gi virum Monument Blumme néier geluegt iwwerdeems d'«SONNERIE NATIONALE» gespillt gët. – Duerno zréck an de Millenhaff.

Ëm 15.00 Auer: Ufank vum Kongress, deen no dësem ORDRE DU JOUR verleeft: – De President vum Kongressbüro gët de «coup d'envoi». – Kleng gesanglech Introduction, présentéiert vun der Chorale Mixte Ste Cécile vun Useldéng. – Begréissung vun den Invitéen an de Kongressisten vun engem Vertrieder vun der Sektioun Useldéng a vum Nationalpresident. – Rapport iwwert d'Aktivitéiten am Joer 1989. – Rapport a Bilan vum Rechnungsjoer 1989. – Rapport vun de «Reviseurs de caisse». – «Reviseurs de caisse» fir d'Rechnungsjoer 1990. – Propositiounen a Bestëmmung vun der Uertschaft wou 1991 de Nationalkongress ofgehale gët. – De President vun der Associatioun huet d'Wuert. – Diskussioun. – Lescht Wuert vum President vun der Associatioun.

Géint 17.45 Auer: De President vum Kongressbüro mécht de Schlusspонkt.

Géint 18.00 Auer: Réceptioun an Éirewäin an engem Sall vun der Märei, offeréiert vun der Useldénger Gemeng. Am Kader vun dëser Réceptioun gi verdéngschtvoll Mëmberen mat dem «Ruban en or» resp. mat dem «Ruban en argent» ausgezeechent.

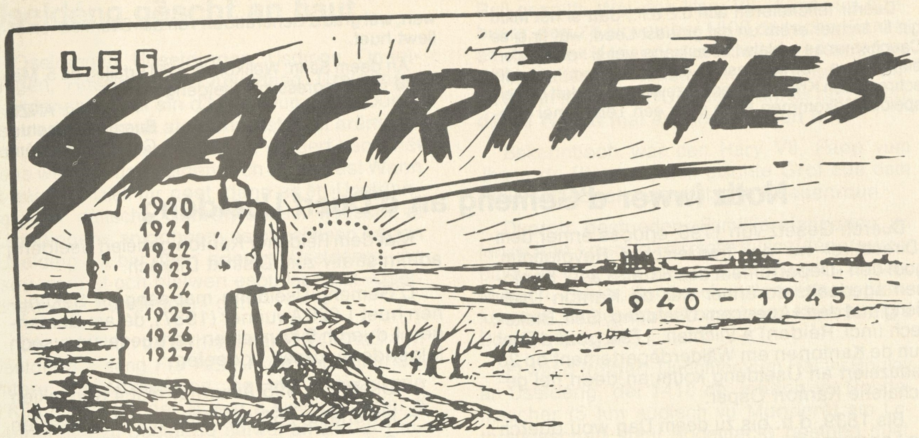

Inhalt:
Wëllkom zu Useldéng
Useldéng gëscht an haut
Tit Schrœder – Gedichter
Zum 30. Jahrestag
Kaum bemerkt --- darum gleich verflogen
Aus eiser Agenda

Wëllkomm zu Useldéng

Zesumme mat den E.d.F. aus eiser Gemeng, fille mir eis geéiert, datt de Nationalkongress vun der «Association des Enrôlés de Force, Victimes du Nazisme» dëst Joer zu Useldéng ofgehale gët.

Ech profitéiere vun der Geléenheet fir drop hinzeweisen, datt an eiser Gemeng de «Culte du Souvenir» grad vun den E.d.F. ganz grouss geschriwwe gët.

Si waren et déi den nationale Gedenkdag am Oktober, vun nom Krich un, an eiser Gemeng organiséiert hun an nach ëmmer organiséieren.

Si waren et, déi ëmmer erëm d'Gemengenautoritéiten invitéiert hun, an am Laf vun de Joeren och derzou bruecht hun, fir séch zesumme mat hinnen deen Dag, nët nëmmen un hir Komerodinnen a Komeroden z'erënneren, déi d'Chance nët haten fir d'Heemecht erëm ze gesin, ma awer och un déi Leit, déi an deene battere Krichsjoeren hirt Liewe geaffert hun, fir datt mir haut an enger fräier Welt kënne liewen.

Esou koum et, datt den Nationale Gediechtnesdag an eiser Gemeng den Dag vun den E.d.F. gouf.

Ech wëll awer och drop hiweisen, datt an eiser Gemeng de Begréff «Solidaritéit» am Krich keen eidelt Wuert war wann et ëm «Ons Jongen» gong. An der Gemeng Useldéng, mat de Sektiounen lewerléng, Schandel a Rippweiler, haten 30 Familljen zesummen 54 Jonge verstoppt!

10 Meedercher a 47 Jongen aus eiser Gemeng waren agezun. 6 Jongen koumen nët méi erëm. Ee vun hinnen gouf zu SONNENBURG (haut Slonsk) erschoss. D'Mamm vun engem Refraktär as an der Ëmsiedlung gestuerwen.

Dat schrecklecht Verbriechen un eisem Land an de Krichsjoeren därf nët vergiess gin!

«Un peuple cesse de vivre lorsqu'il cesse de se souvenir».

Dës Wierder vum Maréchal Foch sin och haut nach richteg!

Fédération des Victimes du Nazisme, Enrôlées de Force, Association sans but lucratif – Siège: 5, rue de la Déportation, L-1415 Luxembourg. Boîte postale: **2415 L-1024 Luxembourg. C.C.P. 31329-95 - Banque Internationale: 5-217/4546.**

Rédaction du bulletin bi-mestriel «Les Sacrifiés, 5, rue de la Déportation, L-1415 Luxembourg. Boîte postale 2415 L-1024 Luxembourg.

Service social aux Enrôlés de Force, 5, rue de la Déportation, L-1415 Luxembourg. **Tél.: 48 32 32.**

L'Association des Parents des déportés Militaires Luxembourgeois, Secrétariat: 5, rue de la Déportation, L-1415 Luxembourg, Boîte postale 2415 L-1024 Luxembourg. **L'Amicale des Anciens de Tambow,** Secretariat, Kleinbettingen, 14, rue de Kahler, ccp 24007-48 – **l'Association des Enrôlées de Force Victimes du Nazisme,** Secrétariat, 5, rue de la Déportation, L-1415 Luxembourg, Boîte postale 2415 L-1024 Luxembourg, ccp 31 324-90. – **Association des Survivants des Enrôlés de force, a.s.b.l.,** Siège: 5, rue de la Déportation, L-1415 Luxembourg. La correspondance est à adresser à Mme Josée Reeff, 15, rue de Moutfort, Oetrange, Tel.: 350 14.

Imprimerie Hermann, B.P. 1663 L-1016 Luxbg

Duerfir félicitéieren ech d'E.d.F., datt si nët midd gin fir ëmmer erëm un dat grousst Leed, wat fir si ee Cauchemar as a bleiwt esou laang wéi si liewen, z'erënneren a besonnesch eise Jonktem op déi schrecklech Krichsjoeren hinzeweisen fir datt och eis spéider Nokommen keen esou een Terror méi erliewen, wéi grad d'Generatioun vun de «Sacrifiés» en erliewt huet.

An deem Sënn: Wëllkomm a vill Erfolleg de 5. Mee 1990 um Kongress zu Useldéng.

Nic. ANZIA
Buergermeeschter
vun der Gemeng Useldéng

Notiz iwwer d'Gemeng an d'Duerf Useldéng

Duerch Gesetz vun 1795, erlooss ënner dem «Directoire» no der franzéischer Revolutioun, gouf den «Département des Forêts» a 37 Kantonen agedeelt: dorënner war de Kanton Useldéng mat den «Agencen» Useldéng, Säll, Biekerech (incl. Réiden) a Viichten. 1796 gouf d'Zuel vun de Kantonen am Wälderdépartement op 26 reduzéiert an Useldéng koum an deen nei geschafene Kanton Osper.

Bis 1839, d.h. bis zu deem Dag wou duerch de Londoner Vertrag de fréieren Grand-Duché gedeelt a Lëtzebuerg onofhängeg gouf, huet Useldéng zum Hannerland vun Arel gehéiert.

Wéi duerch Gesetz vun 1841 d'Land administrativ nei agedeelt gouf, as de Kanton Réiden kreéiert gin an Useldéng gouf eng vun deenen fréieren 13 Gemengen vun deem neie Kanton.

Nodeem d'Fusiounsgemeng Rammerech geschaaf gouf, huet de Réidener Kanton haut nach 10 Gemengen.

Mat dem Réidener Kanton gehéiert Useldéng administrativ zum Distrikt Dikrech.

D'Gemeng Useldéng mat sénge 4 Sektiounen huet 1.026 Awunner (1987), déi am Gemengerot duerch 9 Konselljen vertruede sin a séch folgendermoossen opdeelen:

– Useldéng: 495 Awunner mat 4 Konselljen
– Iewerléng: 256 Awunner mat 2 Konselljen
– Schandel: 173 Awunner mat 2 Konselljen
– Rippweiler: 102 Awunner mat 1 Konselljen

Zënter 1970 as den Nic. ANZIA Buergermeeschter vun der Useldénger Gemeng.

Vun 1979 un as d'Duerf restauréiert gin.

1982 krut Useldéng fir déi gelonge Restauratioun eng international Auszeechnung a gouf 1983 als «schéint Duerf» déclaréiert.

Hei d'Texter vun deenen zwou Auszeechnungen:

EUROPA NOSTRA
Fédération internationale des associations pour la sauvegarde du patrimoine culturel et naturel de l'Europe

CERTIFICAT DE MÉRITE
1982

USELDANGE
pour le travail de belle restauration
et nouvelle construction
harmonieuse afin de rétablir une
scène rurale typique et de donner
l'exemple aux villages voisins.

Duncan Sandys
LORD DUNCAN SANDYS
Président

Les Prix Europa Nostra étaient créés en collaboration avec le Franklin Mint Limited

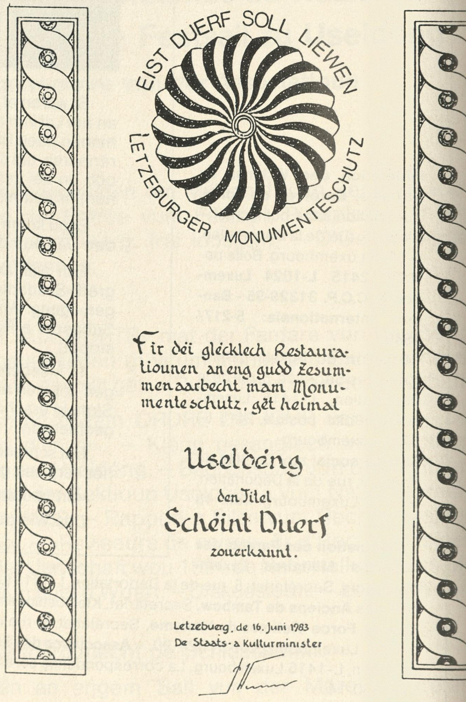
EIST DUERF SOLL LIEWEN
LËTZEBURGER MONUMENTESCHUTZ

Fir déi glécklech Restauratiounen an eng gudd Zesummenaarbecht mam Monumenteschutz, gët heimat

Useldéng

den Titel

Schéint Duerf

zouerkannt.

Letzeburg, de 16. Juni 1983
De Staats- a Kulturminister

Useldéng gëscht an haut

Oseldingen, Unseldingen, Usdinge, Onseldingen, Huseldingen, Ouseldang, Uzeldange, Usoldenchias, dat sin d'Nimm vun eisem Duerf, esou wéi mer se an ale Schrëftstécker erëmfannen. Awer och nach haut as d'Duerf séch nët eens wéi de Numm eigentlech richteg as! Wann et héich offiziell hir geet, dann as ët «Useldange», am däitsche Schrëftverkéier heescht et «Useldingen», an doheem as et bei deen engen «Uselding», a bei deen aneren «Useldéng». An esou werd et och bleiwen esou laang et «Useldinger» an Useldénger» gët!

Ëm 1100 hun de Schlasshär THEOBALD vun Useldéng a séng Fra AZEKA de Benediktiner-Patere vu Moslesmes an der Bourgogne d'Kiirch niewent der Buerg a weider Gidder a Lännereien zu Useldéng selwer an an der Ëmgéigend geschenkt, mat der Oplo, d'Patere vu Moslesmes misste fir dat séilescht Wuel vun den Awunner aus der Herrschaft (Seigneurie) Useldéng suergen.

Dësen Akt as dat eelzt bekannte Schrëftstéck an deem niewent der Buerg och d'Kiirch vun «Usoldenchias» zitéiert gin. Den ursprünglechen Akt besteet nët méi! Ma eng Ofschrëft vum Schenkungsakt, déi 1142 vum Cartulaire (Relevé vu Kiirchegidder) vun der Abtei Moslesmes gemaach gouf, besteet nach haut an den «Archives Départementales de la Côte d'Or» zu Dijon.

D'Schenkungsurkund huet keen Datum, ma et as nogewisen datt d'Patere vu Moslesmes ëm 1100 op Useldéng koumen an do ee Priorat gegrënnt hun. D'Pateren hu gutt geschafft, well si konnte scho geschwënn een neit Klouschter mat enger dräischëffeger Basilika opriichten. No de Benediktiner koume Jesuiten an d'Klouschter, an als Jesuite-Klouschter gouf d'Priorat 1781 ofgerappt. D'Reschter vun der Kiirch gouwen als Scheier vum «Klouschterhaff» (deen och nach haut esou heescht) ëmgebaut an ëmfonktionéiert. Ee vun deenen éischte Prieuren vum Klouschter war de séilege Péiter vun Useldéng, een englesche Benediktiner deen hellegméisseg geliewt huet an och Wonner gewierkt soll hun.

Am 12., a besonnesch am 13. Joerhonnert, haten d'Feudalhäre vun Useldéng gutt Relatiounen mat dem Grofenhaus vu Lëtzebuerg. Esou war d'Herrschaft Useldéng op der Hochzäit vun der Gréiwin Ermesinde vertrueden, wéi Si 1214 mat dem Walram vu Limburg bestued gouf. Den Nékel, Schlasshär vun Useldéng, huet 1244 de Fräiheetsbréif vun der Ermesinde un d'Stad Lëtzebuerg mat ënnerschriwwen.

Besonnesch de Robin II. vun Useldéng hat et wäit bruecht, 1291 as de Robin II. «Sénéchal» (ieweschten Offizéier a Beamten, haut géif een dat «Maréchal de la Cour» nennen) vum Grofenhaus zu Lëtzebuerg gin an huet do eng grouss Roll gespillt. Wéi den Hary VII., Grof vu Lëtzebuerg, den 28 November 1308 däitsche Kinnek, an duerno Keeser vum «hellege réimesche Räich däitscher Natioun» gewielt gouf, du war de Robin II., Här vun Useldéng, ënner den Zeien, déi de Walakt mat ënnerschriwwen hun.

Bekanntlech war den Hary VII. Papp vum Jhang de Blannen, den éischte Grof aus dem Haus Lëtzebuerg um däitsche Keesertroun.

Duerch bestueden, Familljerelatiounen an Ierwschaft koum d'Herrschaft Useldéng a Verbindung mat den Heiser Esch/Sauer, Bissen, Miersch, Zolver, Schönecken, Ierwerléng, Blankenheim, Dollendorf, Cronenburg, Neierbuerg a Boulay (Bolchen).

Et war d'Irmgart, Duechter vum Här vu Boulay an Useldéng, déi 1418 de Johann vu Roudemaacher (5 km südlech vu Munneréf am Lothrengeschen, haut Rodemack) bestued huet. Esou koum d'Herrschaft Useldéng un d'Haus Roudemaacher.

1443 sin d'Burgunder zu Lëtzebuerg agefall an hun d'Festung iwwerompelt an eruewert. Lëtzebuerg huet opgehalen als selbständege Staat zu bestoen a koum ënner d'Herrschaft vun de Burgunder (1443-1482).

D'Maria vu Burgund (een Enkelkand vum Philipp vu Burgund – och de «Gudde» genannt – dee 1443 Lëtzebuerg eruewert hat) as de 14. August 1477 zu Gent mat dem Erzherzog Maximilian vun Éisterräich (een Habsburger) bestued gin. Duerch dat Bestiednes as de Maximilian Herzog vu Burgund an domat och vu Lëtzebuerg gin.

En etlech Joer méi spéit huet de Maximilian d'Successioun vu séngem Papp um däitsche Keesertroun ugetratt.

Ma de Gerhard, Här vu Roudemacher an Useldéng (Nokomme vum Johann vu Roudemaacher an der Irmgart vu Boulay) wollt séch dem neien Herrscher nët ënnerwerfen. Am Krich vu Burgund géint Frankräich (1479) huet de Gerhard vu Roudemaacher méi zu de Fransouse gehalen a géint den Herzog vu Burgund intrigéiert. Dat huet de Maximilian séch nët gefale geloss, an huet 1481 d'Buerg vun Useldéng duerch Burgunder zerstéiere gelooss! Duerno huet en d'Buerg konfiskéiert, ma nodeem, datt den Här vu Roudemaacher séngem Herzog a Keeser Trei geschwuer hat, krut en d'Buerg mat de Lehensrechter erëm. Ma den Här vu Roudemaacher an Useldéng as réckfälleg gin, an esou koum et, datt d'Buerg 1499 eng zweete Kéier zerstéiert a définitif konfiskéiert gouf.

De Keeser Maximilian hat schon 1483 d'Buerg an d'Herrschaft Useldéng séngem Koséng Christoph, Markgrof vu Baden (an Éisterräich) geschenkt well deen am Krich géint d'Fransousen (1479) him esou gutt gehollef hat. No der zweeter Zerstéierung as de Markgrof vu Baden dun définitif Här vun der Herrschaft Usel-

Useldéng – 1835
noogezeechent vum J.P. Fresez

déng gin. D'Buerg gouf erëm opgebaut an d'Nokomme vum Christophe hu vill zu Useldéng gewunnt. D'Herrschaft vun de Markgrofe vu Baden an hiren Ierwen huet bis 1709 gedauert.

Zur Zäit wéi den «Duché de Luxembourg» zu de Spuenesche Nidderlanden gehéiert huet (1555-1684), huet Spunien oft Krich géint Frankräich geféiert. Dat war d'Ursaach, datt d'Fransousen méi wéi eng Kéier iwwer Lëtzebuerg hirgefall sin. Besonnesch déi spuenesch Festung Lëtzebuerg war de Fransousen een Dar am A. Et war zur Zäit vum 30-jährege Krich, deen zu Lëtzebuerg 50 Joer gedauert huet (1634-1684), wou et ganz schro war. Et war eng Zäit vu Misär, Hongersnout a Pescht am ganze Land a besonnesch a eiser Géigend.

1679 sin d'Fransousen op en Neis an d'Land agefall, well se d'Festung Lëtzebuerg de Spuenier wollten ofhuelen. Si haten d'ganzt Land besat an d'Festung Lëtzebuerg tëschent 1682 an 1684 ënnert dem Maréchal Créqui dräimol belagert an de 4. Juni 1684 mat der Hëllef vum Vauban gestiirmt an eruewert.

Et war bei enger vun deene Belagerungen, wéi dem Sonnekinnek Louis XIV. séng Zaldoten ënnert dem Kommamdo vum Generol Bouffon 1683 d'Buerg vun Useldéng zesummegeschoss an zerstéiert hun an as als Ruin esou erhale bliwwen wéi se haut nach as.

De Wëllem, Fürst vun Nassau-Siegen a Grof vu Veianen, huet 1674 d'Buerg an d'Lehensrecht vun Useldéng gierft an un de Franz Sebastian de Baur, Schmelzhär vu Lasauvage a spéideren Här vun Iewerléng, fir d'éischt als Pand versat a 1709 verkaft. Deen neie Propriétaire huet datselwecht Joer d'Hallschecht vun der Herrschaft Useldéng un d'Marianne de Bidard, Schlasshärin vun Ansebuerg ofgetratt.

Esou war Useldéng vu 1709 bis 1781 zwéin Hären ënnerdéngeg: Eng Hallschecht huet dem Sebastian de Baur, Här vun Iewerléng, gehéiert an déi aner Hallschecht koum duerch Ierwschaft un den Thomas de Marchant d'Ansembourg.

Den 21. Juli 1781 gouwen am Stadhaus zu Arel an enger Stee d'Gidder an d'Klouschter vun de Jesuiten zu Useldéng, awer och d'Lehensrechter (Zéngten) vun der Herrschaft Useldéng öffentlech zougeschloen. Deen neie Propriétaire gouf de Grof de Marchant d'Ansembourg.

1864 huet de Notär Bian vu Réiden d'Buerg kaft an duerno un d'Familljen Kuhn-Wolff aus Pittsburgh weiderverkaft (d'Madame Mary Kuhn-Wolff war en gebierteg Useldéngerin).

D'Jeweschtgaas (rte d'Arlon) ëm 1900

Duerch Kafakt vum 7. Juli 1964 as de Lëtzebuerger Staat Propriétaire vum Useldénger Schlass gin.

Leider huet d'Gemeng am Joer 1903 déi al Porkiirch niewent der Buerg ofrappe gelooss. Doduerch gouf dee schéinen architektoneschen Ensembel vu Buerg a Kiirch fir ëmmer zerstéiert.

Wéi hun d'Leit vun Useldéng deemols geliewt? Et waren elauter kléng Beiercher an Doléiner, déi deene jeweilegen Hären ënnerdéngeg hu misse sin, op si wollten oder nët. Déi beschte Lännereien op der Gewan hun entweder dem Schlasshär oder dem Klouschter gehéiert. An déi puer Stécker, déi d'Leit aus dem duerf fir sech geakert hun, waren nët vill a gouwe meeschtens an enger «Gemeinschaft» bewirtschaft. Esou besteet haut nach zu Useldéng de Flouernumm «An der Gemeinschaft». Aner Stécker haten een «Handwiessel», d.h. all puer Joer krut een aneren dat Stéck fir z'akeren! A vun deem Bëss-chen wat d'Leit gezillt hun, hu se du och nach missen den zéngten Deel an der «Zéngtscheier» vum Schlasshär ofliwweren! D'Situatioun as eréischt besser gin, wéi no der franséischer Revolutioun d'Baueren aus dem Duerf d'Lännereien lues a lues ze kafe kruten, a wéi ëm d'Joerhonnertwenn de Klouschterhaff mat sénge Lännereien verkaft gouf. E richtege wirtschaftlechen Opschwonk huet Useldéng kannt wéi 1880 d'Eisebunn (d'Atertlinn) gebaut gouf. Fir d'Atertlinn awer kënnen ze bauen, as en etlech Joer virdrun d'Staatsstross vun Arel op Dikrech duerch Useldéng gebaut gin, esou wéi se haut nach besteet. Leider gouf d'Atertlinn tëschent Péiténg a Bissen 1967 ofgeschaft. De leschte Persounenzuch, een Autorail dee fir séng lescht Fahrt mat engem Kranz geréscht war, as mat laangem an trauregе Gepeifs zu Useldéng an d'Gare agefuer an ëm 20.15 Auer a Richtung Ettelbréck fir ëmmer fortgefuer. Déi lescht Marchandise huet den 12. Abrël 1969 d'Useldénger Gare passéiert. Am Wanter 1970/71 gouwen d'Gleisen démontéiert an duerno koum den Eisebunnsterrain a privat Hänn!

Bis nom zweete Weltkrich as, no all Persounenzuch, deen zu Useldéng ukoum, een Autobus duerch de Préitzerdall bis op Wal gefuer a bis 1969 war d'Gare vun Useldéng d'Plaz wou d'Baueren aus der ganzer Emgéigend hir Schlak an de chemeschen Dünger an d'Geschäftsleit hir Wuere geliwwert krit hun.

Mat der Eisebunn huet den Handel een Opschwonk krit wéi ni virdrun! Geschäfter an Handwierksbetrieber sin entstan an hun aus dem klenge Bauerenduerf ee Geschäftszentrum fir d'ganz Regioun gemaach.

Bis viru 40 Joer war Useldéng ee richtegt Bauerenduerf, haut sin nach zwee Bauerebetrieber am Duerf.

Wann Useldéng haut och nach eng ganz Rei gutt Geschäfts- an Handwierksbetrieber huet, esou huet dach am Laf vun deene leschten 20 Joer muench gudde Geschäfts- an Handwierksbetrieb fir ëmmer opgehalen. – Vill Duerfleit gin auswärts schaffen.

Rendez-vous op der Gare zu Useldéng am Joer 1905

Den Trëmel (Place Centrale) an den zwanzéger Joëren

(Vue op d'Atertbrék)

Haut huet Useldéng nach eng Farwefabrik déi gutt geet. D'Raiffeisekeess Useldéng-Bissen huet hire Sëtz an hirt Lager am Duerf an ausser engem Postrelais huet Useldéng och nach eng Agence vun der Spuerkees, déi gutt geet.

An de Joeren 1927/28 gouf d'Ardennerwasserleitung gebaut an d'Haptpompwierk (Pumpstatioun wéi d'Leit am Duerf soen) gouf zu Useldéng opgeriicht an 1928 a Betrieb geholl. Vun nom Krich un as Useldéng dann och nach den administrative Sëtz vun der DEA (Distribution d'Eau des Ardennes), gin.

Zënter 1982 as an engem alen herrschaftlechen Notärshaus den C.T.U, (Centre Thérapeutique Useldange) fir Alkoholkranker ënnerbruecht gin (Männer a Fraen). Dësen Center as an deene leschte Joeren staark ausgebaut gin.

Awer och d'Segelfliegerei gët zu Useldéng grouss geschriwwen. Zënter engem véierels Joehrhonnert zéien déi elegant Vullen, ouni Kaméidi ze man, hir elegant Kreeser iwwer Useldéng an d'Nopeschdierfer.

Vun 1976 un huet eis Gemeng ee groussen Effort gemaach fir d'Duerf, a besonnesch den Duerfzentrum um Fouss vun der Buerg ze verschéineren. Deen Effort as gutt réusséiert. Et as d'Resultat vun engem Architekte-Concours aus dem Joer 1978. 1981 as deen neie Komplex mat Festsall ageweit gin. Déi Realisatioun as esou gutt réusséiert, datt Useldéng 1982 international ausgezeechent, an 1983 als «Village pilote» an als «schéint Duerf» déclaréiert gouf. Et war de 16. Juni 1983 wéi den deemolege Staats- a Kulturminister Pierre Werner Useldéng als schéint Duerf déclaréiert huet a bei der Ge-

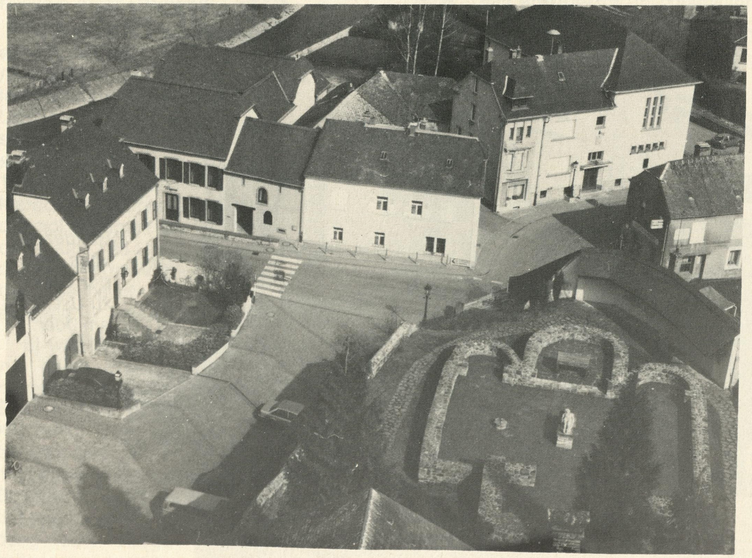

Vue vum Schlasstur erof an de Millenhaff mat Märei, Schoul an de Grondmaueren vun der aler Porkiirch, déi 1903 ofgerappt gouf.

D'«MONUMENT AUX MORTS» gouf den 11. Oktober 1970 inauguréiert an vum Monseigneur Jean HENGEN, haut Erzbëschof vu Lëtzebuerg ageseent.

Jahrgang	Von der Zwangsrekrutierung betroffen		Zwangsrekrutiert		Gefallen		
	J.	M.	J.	M.	J.	M.	%
1920	12	4	10	–	–	–	–
1921	12	8	10	2	2	–	16,66%
1922	4	9	4	4	1	–	12,50%
1923	8	6	7	1	1	–	12,50%
1924	10	11	8	3	1	–	9,09%
1925	10	7	8	–	1	–	12,50%
1926	4	7	–	–	–	–	–
1927	8	5	–	–	–	–	–
Total	68	57	47	10	6	–	10,53%

léenheet een Diplom vun EUROPA NOSTRA (eng Niewenorganisatioun vun der Westeuropäischer Unioun), an enger grousser Duerffeier dem Buergermeeschter vun der Gemeng Useldéng am neie Festsall iwwerreeche konnt.

An op déi Auszeechnunge sin all «Useldénger» an «Useldinger», op doheem oder an der Friemt, ganz houfreg!

L.R.

Bibliographie: «USELDINGEN, ein Dorf stellt sich vor», vum René FRISCH (wat d'Geschicht vun der Buerg betrëfft).

Tit Schroeder *

Doheem

Hei as de Baun mat Uecht a a Flouer, Strëpp
a Këpp –
hei hun d'Duerfleit gebroocht, gemëscht, geplout,
geéigt,
geséint, gerollt, gekappt, geläitert a geméint....
hei hun se Maulopskéip gespreet, do Dëstele
gestach,
a Bäm gesat, geprafft, Grief opgehoff an d'Wis
gefléist,
hei hun se Hecken ausgestackt, an do am Bësch
geschnät, geha.

An Dausende vu Jor hun Dausende vu Leit aus
der Gewan
ee Gaart em Heip an Haus an Haff an Duerf
gemaach....
a laascht de Baachen, bei de Buren, nieft der
Stross,
an Hank an Hiel, am Schouss vum Daul an op
der Knupp
steet munnecht Wesen – an aler Schätzung well
ernimmt.

Jorhonnerten hu si geschafft, gewuddert
a geroost,
gegrëppt, geknéckt, gegeiert, gemauschelt a
gefockt,
an d'Fraen hu kalennert, all Grimmelchen zu Roots
gehal:
beim Kache, Brache, Schaure, Schruppe, bei der
Bootz a Bitz. . . .
an an der Gaass hu Kanner wëll gerolzt, gesongen
a gekrasch.

Aus Kanner gin der Leit – a Gued a Pätter gin dem
Buedem zou. . . .
do uewe steet hir Kirech, wou den Här si all ge-
dääft, bestuet –
an d'Schlass, wou si als Kanner gëlle Schossele
fanne woulten. . .
di schaufel Schoul as lo verschwonn, de Kirfecht
gouf ze kleng,
um Wee dohanne baus dem Duerf hu si de neien
ugeluegt.

A stees de Allerhälgen, Allerséile virum Graf,
a kucks d'erop op d'Héichten, op de Baun vum
Duerf –
dann iwerkënnt et dech jo onversinns – du méngs
op eemol, du gesichs a laange Reien iwer d'Koppe
reesen
all – all déi Leit, déi des Gewan zum Gaart, an
d'Haus zum Häm –
an d'Laund – an Dausende vu Jor – zur Heemecht
mouchen

Um Stee

Ech war well laang nit méi doheem,
ech war des lescht rem do,
beim Waasser a beim Millewier,
am Gronn beim Millewo.

Eng Määméck daunzt, eng Frellche stéisst,
ech hun eng Weil gebruckt,
wéi d'Rondle sech verlaf um Wo –
ee Bouf am Wo mech kuckt.

Dee Bouf, deen ech eng Kéier war –
an deen sou friem as gin,
en huet mech riicht an d'A gekuckt,
ech hun mech nit versinn.

Ech hat en op en Hor nit kaunt –
et as sou laang well hier –
en huet mech no der Mamm gefrot,
a wou de Papp da wier.

Du huet eng Frell eng Méck geschnappt,
an d'Krengelen hun d'Bild verwëscht,
an d'Baach as iwer d'Wier gedosch
a séier an d'Strengt gegëscht.

*Den Tit Schroeder, Latäin an Englesch-Professer, as den 12.1.1911 zu New-York op d'Welt kom an de 27.1.1985 zu Lëtzebuerg gestuerwen. Säi Papp, ee gebiertegen Useldénger, war als jonge Mënsch an Amerika ausgewandert an huet séch do bestued. Dem Tit Schroeder séng Mamm war eng Irlännerin an as 1918 gestuerwen. Fir datt de Jong een Heem soll hun, huet de Papp 1919 säi Jong an d'Heemechtshaus op Useldéng bruecht. Den Tit Schroeder as zu Useldéng opgewues a mat Läif a Séil ee richtegen Useldénger gin. A sénge Gedichter spiert een mat watfir enger Léift hien u séngem Heemechtsduerf hong. Hei e puer Wierder, déi den Tit Schroeder 1982 iwwer séng Kannerzäit zu Useldéng geschriwwen huet (Extrait aus dem René Frisch séngem Buch «Useldingen» – Ein Dorf stellt sich vor»:

«Ja ja, New York war eng grousseg Stad, wou een den aneren nit nëmmen als Friemen, mä och nach als Stoussnéckel betruecht huet, iewer hei waars de am Duerf doheem, a kënneg an all Gaass an hei as Noperschaft gehal gin. Sou huet dann de klengen Amerikaner séier dat Gefill kritt, datt en op Uselding ging héieren a soss néierens. Hei war hie grad esou gutt opgehoff wéi eent Kaund, datt hei op d'Welt koum war: d'Kiirch an d'Schoul, dat ware séng Kiirch a séng Schoul, d'Wierwermaatshaus war säin Heem, d'Schoulkanner ware séng Schoulkomeroden, di Useldinger Leit ware séng Leit – den Useldinger Baun war säi Paradäis.

Wee nit am Faul war, dee versteet dat nit. Ween um Laund war vum éischten Dag un, deen as esou dru gewiint, datt e villes nit méi gesäit. Et muss ee wiirklech als Kaund vun aacht, ning Jor eréischt an eent Dueref kommen – aus enger grousseger Stad – fir richteg ze bekäppen, wéi schéin d'Liewen um Dueref am Verglach as. T'as nit nëmmen datts de an der Natur liefs a nit an engem Steekoup, neen t'as och Noperschaaft, déi di kënneg Leit – trotz allem Misär a Verdross – déi och um Laund d'Leit ploen – dach matenän verbënt. Aus de Kanner gët Leit, a wa si dann wéi dee klengen Amerikaner weider fort an d'Schoule gin an zu gudder Lescht soss entzwousch am Laund hiirt Brout musse verdingen, dann déinke si nach dacks un di Jore wou si zu Uselding opgewues sin.

Dir kënnt mer et roueg gläwen – iweraul an der Welt wou en Useldinger as, do as nach een Uselding, well wann hien owes eleng an der Stuff sëtzt, dann iwerkéint et en onversinns: hien héiert d'Atert iwwert dem Millewier lafen, en héiert d'Loft an de Pëppelen hire Blieder, en héiert kënneg Stëmmen, déi vu Färe schalen – d'Stëmme vu sénge Leit, vun Useldinger Leit, déi him esou vill mattgin hun, datt en zu séngem alen Dag nach drun ze zieren huet.»

Bemierkungen:

– D'«Aktioun Lëtzebuergesch» huet geplangt fir demnächst een neie Band mat dem Tit Schroeder sénge Gedichter erauszegin.

– D'Gedichter vum Tit Schroeder an den Text iwwer hien gouwen ofgedréckt mat dem Accord vun der Madame Tit Schroeder.

Zesummegestallt fir de Bulletin «Les Sacrifiés» vum L.R., dien och d'Photoen gemaach huet, déi op der éischter an der zweeter Säit sin.

De Comite vun der Amicale vun den «Enrôlés de Force» aus der Gemeng Useldéng stellt sech vir:

President: Henri TRAUFLER.
Vize-President: Théo KEIPES.
Memberen:
Léon BODEVIG, Aloyse FISCHBACH, Henri WINANDY.
Keessier: Jos. ZIMMER.
Sekretär: Léon RATHS.

Amicale des Enrôlés de Force Junglinster et Environs

De Comité an d'Mëmbere vun der Amicale traueren ëm den Doud

vum **Jean HOSINGER,**
gestuerwen den 5. November 1989 am Alter vu 69 Jöer.

vun der der Madame
Anny MEYERES-ERNST,
gestuerwen den 18. November 1989 am Alter vun 86 Joër.

vun der Madame
Thérèse JENTGES-LENTZ,
gestuerwen den 10. Mäerz 1990 am Alter vun 96 Joër.

vum **Mathias MAJERUS,**
gestuerwen den 17. Mäerz 1990 am Alter vun 68 Joër.

Mir wäerde si nët vergiessen a hiert Undenken an Éiren halen.

d'Atert

Op d'Sonn am Summer gloust um Himmel
op nuets am Wanter blënken d'Steeren
schéin as Si all Dag vum Joer
wiën Si erliëwt deen huet Si gäeren.

Wou d'Brécken iwwert Si séch spaanen
wou d'Wiëre stin an d'Strängte rappen
Gestreich a Beem bäim Uwer stin
déi d'Äscht sou gäer an d'Wasser zappen.

Agerummt vu Bësch a Wisen
stin d'Diërfer stolz an enger Rei
d'Atert gréisst si allegueren
Sie as jidderengem trei.

Wién am Atertdall doheem as
ee Stéck vum Liëwen do verbruecht
deem gët onbemierkt vun uewen
d'Léift zu hier an d'Häerz geluecht.

Wié schon fort as laange Joeren,
deen dreemt nach an der Nuecht dervun,
wéi d'Häerz him deemols war sou schwéier,
wéi en do as fortgezunn.

D'entsteet rëm alles sou wéi fréier,
gesäit wéi d'Atert zitt durch d'Land
an héiert lues rëm d'Pöpplen dauschen
an dem killen Oweswand.

Huet hien Zäit fir heem ze kommen
dat as séng allergréisste Freed;
dach muss hien gläich rëm zréck dohinnen
wuer d'Liëwensschicksal hiën geleet.

Ma op der Bréck do hält en un
an d'héiert een hie ganz lues soën:
o Atertdall wéi bas du schéin
d'as schwéier vun dir fortzegoën.

Useldéng, am Fréijoer 1988

Georges Anzia (Mutillé de guerre)

Oktavmass

Donneschdeg, den 10. Mee 1990 um 11.15 Auer an der Kathedral.

Mir invitéieren all Enrôlés de Force, hir Familien, Bekannten, a Frënn an d'Mass ze kommen, déi gehale gët fir all gefaalen, vermëßten an no dem Krich verstuerwe Komerodinnen a Komeroden vun der zwangsrekrutéierter Generatioun.

All Organisatiounen an all EdF-Sektiounen sollen hir Porte-Drapeau mat de Fändelen an d'Stad schécken.

Rassemblement vun 10.30 un op der Place de la Constitution (Gëlle Fra) an der Stad.

Zum 30. Jahrestag

Jahrestage stehen den Überlebenden der Zwangsrekrutierung haufenweise ins Haus. Alle gehen sie zurück auf grauenhafte und folgenschwere Begebenheiten, wie sie jeder einzelne Zwangsrekrutierte miterlebte — — — egal ob männlichen oder weiblichen Geschlechtes.

Heute, 50 Jahre danach, sieht der weitaus größte Teil der Bevölkerung Luxemburgs das unsägliche Leid der einstigen Zwangsrekrutierten und deren Familienangehörigen, wie ebenfalls all die Nöten und Ängste all der mutigen, uneigennützigen Mitbürger, die einer dem Tode preisgegebenen Generation handfesten Beistand leisteten, ganz einfach als fatalen Schicksalsschlag.

Wir, die Betroffenen, stellen dagegen die Fragen: War diese Art Schicksalstragödie einfach unabwendbar? — — — Warum und weshalb ließ die Welt das Aufkommen des deutschen Nationalsozialismus' zu? — — — Wessen Schuld war es, daß das europäische **REICH** der Mitte zum nationalsozialistischen Dritten Reich wurde und ungestört übertrieben militärisch aufrüsten durfte um dann 1939 in blindwütigem Fanatismus auszuziehen, mordent alle Nationen Europas sich zu unterwerfen?

All das hätte nicht zu sein brauchen. . . . es hätte nicht sein dürfen! Schuld daran sind all die verantwortlichen Politiker der zwanziger und dreissiger Jahre unseres Jahrhunderts. Sie sahen profitierend zu. . . ließen ganz einfach den Dingen ihren Lauf und klagten in beschämender Resignation: Hier können wir nichts tun. Ja so und nur so wurden wir Zwangsrekrutierte in die Reihen der Opfer geschoben, welche die Kosten der erbärmlichen Unterlassungssünder zahlen mußten.

Schaurig läuft es unsereinem den Rücken herunter, wenn wir miterleben müssen, wie die Deutschen zu neuen **Aufbrüchen** stürmen. Wenn das nur gut geht!?

In die Vergangenheit zurückblickend, waren wir Zwangsrekrutierte eingestandenermaßen der Auffassung, daß nachdem die einst starke Vereinigung «Ligue ons JONGEN» in die Brüche gegangen war, es genüge sogenannter «Amicales», in welchen man sich gelegentlich treffen, die einstige Kameradschaft pflegen und Erinnerungen austauschen könnte. Zu jener Zeit als das geschah, waren wir Zwangsrekrutierte in den dreissiger Jahren unseres Lebens. Wir waren im Begriff Lebensstellungen aufzubauen und Familien zu gründen. Luxemburg mußte durchaus weiter bestehen!

All das geschah etwas spät . . ganz gewiß. Schuld an unserm späten Eintritt in das reale Leben waren die Deutschen, die Luxemburg mit ihren nazistisch erzogenen Fanatikern neubesiedeln wollten, in dem sie mittels Umsiedlung und Zwangsrekrutierung ein Vakuum schufen. Ihr Ziel: Luxemburg sollte in das großdeutsche, tausendjährige Reich eingegliedert werden.

In den fünfziger Jahren hatte sich eine gewisse Resignation bei den Überlebenden der Zwangsrekrutierung eingeschlichen. Man war des dauernden Streitens überdrüssig und war der Überzeugung, in «Amicales» fände man den Beistand, dessen es bedurfte zur Lösung eventuell auftauchender Probleme, welche aus der Zeit der Zwangsrekrutierung herrührten. Doch mit nichten. Im Sommer des Jahres 1959 wurden die Zwangsrekrutierten durch eine Pressekonferenz jäh erschreckt und aufgerüttelt.

Am 11. Juli 1959 traten der damalige luxemburgische Außenminister Eugène Schaus und Peter Pescatore vor die Presse und berichteten über das Zustandekommen eines sogenannten «deutsch-luxemburgischen Wiedergutmachungsabkommens». Weiter ließen sie die Öffentlichkeit wissen, dieses Abkommen sei ein außergewöhnliches, historisches und erfolgreiches Verhandlungsergebnis, welches bereits vom luxemburgischen Minister paraphiert worden sein. Bei selbiger Gelegenheit erfuhr das Land erstmals, daß besagter Vertrag vom 11. Juli 1959 das Ergebnis von Verhandlungen sei, welche gelegentlich eines offiziellen Besuches vereinbart wurden, den der luxemburgische Regierungspräsident und gleichzeitiger Außenminister Josef Bech dem Kanzler der Bundesrepublik Deutschland, Dr Konrad Adenauer, am 3. und 4. Juli 1957 abgestattet hatte. Weiter hieß es, bei den Vertretern der bundesdeutschen Regierung habe man den festen Willen festgestellt, im Rahmen der juristisch gegebenen Möglichkeiten das durch die Kriegsereignisse gestörte Gleichgewicht zwischen den beiden Staaten Luxemburg und Deutschland wieder herzustellen. Gleichzeitig wurde der friedenstiftende Aspekt des Vertragswerkes mit unverhohlenem Stolz hervorgestrichen. Zusätzlich erklärte H. Eugène Schaus der Presse, daß lediglich die «Naziopfer», also die politisch Verfolgten laut Vertrag von einer Pauschalzahlung als Entschädigung profitieren würden. Und er fügte hinzu, eine erhöhte Entschädigung der Zwangsrekrutierten sei bei den Verhandlungen nicht erörtert worden.

Was der Herr Minister damit gemeint hatte, sollte sich gegen Ende November 1959 in aller Deutlichkeit herausstellen. Mit Entsetzen stellten wir fest,, daß unser Außenminister — (er hatte gerade erst das hohe Amt von seinem Vorgänger Josef Bech übernommen) unserm Volk einen unehrenhaften und sehr nachteiligen Vertrag bescheert hatte. Ein sogenannter Ausgleichsvertrag sollte es sein. In Wirklichkeit war es alles andere als ein Ausgleich. Die Balance fiel sehr zu Ungunsten Luxemburgs aus.

Doch nicht genug damit. Mit diesem Vertrag wurden die luxemburgischen Staatsbürger, die der illegalen und menschenrechtswidrigen Zwangsrekrutierung unterworfen waren, auf die gleiche Stufe gestellt wie die Soldaten der Nazi-Wehrmacht, mit denen gleichgestellt und gleichbehandelt wie diese, und was noch weit schlimmer ist, wie die SS-Angehörigen, die laut Dr Konrad Adenauer «ebenso Soldaten waren wie die der Wehrmacht».

Ein Schrei der Entrüstung und der Empörung ging durch das Land. Daß die Zwangsrekrutierten bis dahin arg im eigenen Lande diskriminiert worden waren, hätte wahrlich vollauf genügt. Was dann aber in diesem elendigem Vertrag niedergeschrieben worden war, ist die größte Gemeinheit, die schrecklichste Beleidigung die man einem Luxemburger antun kann.

Eine derartige Verunglimpfung konnten die Zwangsrekrutierten unmöglich hinnehmen. Die Grenze des Zumutbaren, des Erträglichen war vollends überschritten. 30 Jahre danach kann unsereiner noch immer nicht verstehen oder begreifen, wieso unsere damalige Regierung sich einen derartigen Schandvertrag hat unterjubeln lassen können. Wir, die Geopferten der Nation, noch irgendeine andere Kategorie der Naziopfer waren bereit, den Vertrag in der vorliegenden Form gutzuheissen.

Wer sich nicht wehrt, verliert seine Rechte.

Die Lage, in die die Zwangsrekrutierten sich versetzt sahen, zwang sie sich wieder zusammenzuschließen. Eine erste Aufklärungsversammlung fand am 30. März 1960 in Düdelingen statt. Bei dieser Gelegenheit wurde beschlossen ein «comité d'action des enrôlés de force» zu gründen. Nach anfänglicher Kontaktnahme mit den Vertretern der Elternvereinigung, der Tambower, der LLMIG, sowie mit denen der Sektionen der früheren «Ligue ons JONGEN» Düdelingen, Bettemburg und Wasserbillig, wurde am 12. April 1960 in Düdelingen ein provisorisches Aktionskomitee gegründet.

18 Unentwegte nahmen den Pilgerstab und reisten durchs Land, hielten Aufklärungsversammlungen und riefen bis zum 13. Juli 1960 insgesamt 35 neue Sektionen der Enrôlés de Force ins Leben. Interessant ist an dieser Stelle die Namen der achtzehn Kameraden und Kameradinnen in alphabetischer Reihenfolge in Erinnerung zu rufen, welche damals in den Monaten März bis Oktober 1960 für die gemeinsame Sache der Zwangsrekrutierten eine außergewöhnliche Leistung vollbrachten.

Es waren: **Adam Nicolas; Bicheler Jean (abbé); Daxelet Nicolas; Didier René; Hengesch Aly; Hurst Fernand; Jäger René; Mme Lemmer Madelaine; Meyer Paul; Michaux Henri; Reiffers Roger; Scholer Metty; Schweich Gust.; Mme Steffen Marguerite; Stein Norbert; Tix Robert; Weirich Jos. und Welter Raymond.**

Ihre gewaltige und uneigennützige Arbeiten waren von Erfolg gekrönt. 55 Sektionen der Zwangsrekrutierten, verteilt übers ganze Land, regruppierten rund 10.000 Mitglieder. Um eine ordentliche administrative Geschäftsführung zu gewährleisten, wurde dann am 1. Oktober 1960, — im kommenden Herbst werden es demnach genau 30 Jahre des Bestehens, — die «Association des enrôlés de force, victimes du nazisme» gegründet. Dieses oberste Verbandsgremium gab sich Statuten und wurde eine «Association sans but lucratif,» mit einem Vorstand, so wie er nun bereits seit 30 Jahren die Geschäfte und Angelegenheiten der großen Zwangsrekrutiertenfamilie wahrnimmt. Der Zentralvorstand der «Association E.F.V.N.» löste das anfänglich gegründete Aktionskomitee ab.

Zwei Monate später, d.h. im Monat Januar 1961 wurde die «Fédération des victimes du nazisme, enrôlées de force» gegründet. Dieser obersten Dachvereinigung aller Zwangsrekrutiertenorganisationen wurde selbstverständlich die «Association des enrôlés de force, victimes du nazisme» angegliedert.

An dieser Stelle wäre es nun angezeigt, dem Vorangegangenen einen Rückblick auf das Wirken und Schaffen des Zentralvorstandes und den ihr angegliederten Sektionen nachfolgen zu lassen. Weil aber eine Darstellung aller Aktivitäten während der vergangenen 30 Jahren dicke Bücher füllen würden, möchten wir davon absehen, einmal weil dazu die nötige Zeit fehlt und zum andern weil das den Rahmen unseres Bülletins sprengen würde. Es sei lediglich gesagt, daß seit dem Jahre 1960 enorme Leistungen vollbracht wurden, und das nicht allein von den Mitgliedern des Zentralvorstandes, sondern von allen Zwangsrekrutierten quer durchs ganze Land; daß trotz zahlreicher Hindernisse und Rückschläge gar manche, sehr beachtliche Erfolge seit langem zu verzeichnen sind und das zum Nutzen der Angehörigen der geopferten Generation, deren Familienangehörigen, aber auch zum Nutzen vieler anderer Gruppen von Nazi- und Kriegsopfern im Großherzogtum Luxemburg.

Abschließend wünschen wir dem Geburtstagskind der «Association des Enrôlés de Force Victimes du Nazisme» alles Gute. Wir sind der Überzeugung, daß diese unsere Vereinigung auch in Zukunft ebenso vital und segensreich wirken wird, wie sie es in den 30 vergangenen Jahren getan hat.

s.n.

Kaum bemerkt– – – darum gleich verflogen.

Mancher unserer Leser wird sich bei diesem Titel fragen, was denn eigentlich geschehen ist. Was wurde kaum bemerkt?

Im «Lëtzebuerger Journal» vom 7. Februar 1990 hatte der Luxemburger Bernard Nockels einen recht guten, satirischen Aufsatz in Eigenverantwortung veröffentlichen lassen. Die Überschrift lautete: «Deutschland, Teutschland, Täusch-Land. . . » und trug als Untertitel die Worte von Mark Twain «Germany, the diseased world's bathhouse». Nicht weil B. Nockels seinen ganzseitigen Artikel unter «Iddiën an Iwwerzegungen» veröffentlichen ließ, sondern weil er den Mut hatte, «Ideen und Überzeugungen» in seiner ihm eigenen Manier niederzuschreiben, verdient, daß wir ihm unsere vorzügliche Hochachtung und Anerkennung ausdrücken.

Angesichts der Tatsache, daß unsere Regierung zu all der Deutschtümelei, die aus Bonn, München und aus Berlin zu uns herüber klingt, keinen Piep zu sagen weiß, sehen wir es nicht verfehlt, wenn jemand das Getue um ein «einig Vaterland», «Revolution von Gottes Gnaden» oder um die «große deutsche Nation» auf die satirische Schippe nimmt.

Die Reaktionen blieben nicht aus. In «Kettenbriefen» Art wurde die Journal Redaktion nachträglich bombardiert. Mal waren die Stellungnahmen bejahend, mal kritisch verneinend oder gar unflätig.

Wir Zwangsrekrutierten kennen diese Art der Musik nur zu gut. Wie oft wurden wir in der Vergangenheit auf die unflätigste Art und Weise angegriffen und vertölpelt? Wir erinnern uns sehr wohl an jenen Brief, den uns ein sogenannter Doktor, der er mal gar nicht war, Schulrat Hagemann, Julius mit Vornamen, als 90jähriger am 24. Mai 1966 aus Hamburg schrieb. Der alte Schulrat a.D. belehrte uns, daß, wenn der große Führer Adolf Hitler den Nationalsozialismus nicht gegründet und verbreitet hätte, ganz Deutschland bereits 1930 dem Kommunismus anheimgefallen wäre, und später ganz West-Europa. Und das Schulmeisterlein verstieg sich in der Behauptung, Adolf Hitler gehöre zu den wenigen Europäer, die den Bolschevismus entgegengetreten sind. Und in gleichem Atemzug lobte er den belgischen Landesverräter Léon Degrelle über den grünen Klee.

Das erlebten wir vor nunmehr 24 Jahren. Daß wir dieser Art Belehrung energisch entgegentraten, läßt sich noch heute in den Bülletins «Les Sacrifiés» Nr 7 und 9 des Jahres 1966 nachlesen. Doch für viele Leute in unserem Lande ist das schon zu lange her. . . . ist verflogen.

Die Vergangenheit lehrt! So heißt es wenigstens. Die Praxis sieht meist ganz anders aus, widerspricht dem. Die deutsche Frage in der Diskussion läßt gar manchen arg belemmert dastehn. Andere zeigen, daß sie das geblieben sind, was ihre Urahnen waren, nämlich «Preisen».

Ungezählte Male schrieben wir: «Wehret d Anfängen!» Aber ebenso oft wurde das nicht g lesen und wenn, dann höchstens mit einem m den Lächeln an unsere Adresse quittiert.

Nachdem wir uns den Artikel von Berna Nockels genüßlich zu Gemüte geführt hatte ward uns klar: Darauf werden die Herren De schen reagieren!

Dreizehn Tage nachdem der Artikel von Nockels im Journal erschienen war, fuhr am 2 Februar ein gewisser Graf York von Wartenbu mit gröbstem Geschütz gegen ihn und uns L xemburger zu Felde. Im reinsten nazistisch Propagandastil gab er B. Nockels und uns ne nazistischen Geschichtsunterricht. Der Gr führt sich uns als nostalgischer, fervent A hänger des Dritten Reiches vor, der es zu dickbezahlten Europaparlementarier und zu Berater des Europadeputierten Franz Schönh ber (Führer der neuen deutschen Partei der Re publikaner) gebracht hat.

Mit seinem Geschreibsel zeigt er wess Geistes Kind er ist. Gerade ihm, der nichts g lernt und alles aus der Vergangenheit verge sen hat, steht es nicht zu, B. Nockels als «ew Gestrigen» zu beschimpfen, der «sein Feindbi der Nachkriegszeit wie Schlangengift umhe spritzt. . . .»

Nein, lieber Yorkchen, der ewig Gestrige sin sie, ein preussischer Krautjunker von echte Schrot und Korn. Schlangengift verspritzen s und ihre Beleidigungen an die Adresse der L xemburger sind unerträglich. Wir raten ihne sich an jene Weisung zu halten, welche i resgleichen uns Zwangsrekrutierten immer wi der an den Kopf schmissen: «Überlassen s das Denken den Pferden, die haben größe Köpfe als sie!»

Zitieren wir nur eine Passage aus de Schmierereien, welche sie, Herr Graf, a höchst offizielles Briefpapier der Europäische Gemeinschaft kotzten:

«Auch die Luxemburger hatten nach ihrer Be freiung von der Naziherrschaft 1945 ih dunklen Sternstunden, in denen sie ihre Kolla borateure aufs Schafott führten und den eh maligen Gauleiter meuchelmörderisch i Westdeutschland unter Anwendung vo Selbstjustiz ins Jenseits befördern ließen.»

Lieber Graf, diese Behauptungen und A schuldigungen sind so ungeheuerlich, wie da verruchte Naziregime es war mit all den zahl sen Verbrechen, welche es im Namen des deu schen Volkes vollbrachte. Wenn sie so gena Bescheid wissen über der Luxemburger «me chelmörderische» Beförderung ins Jenseits d Gauleiters, unseligen Andenkens, genügt keineswegs mit einer dahin geworfenen B schuldigung, sondern sie müssen den Bewe dafür erbringen. Und eben auf diesen Bewe ihrerseits warten wir.

S.

«Enrôlés de Force» Sektion Ettelbrück-Erpelding-Feulen

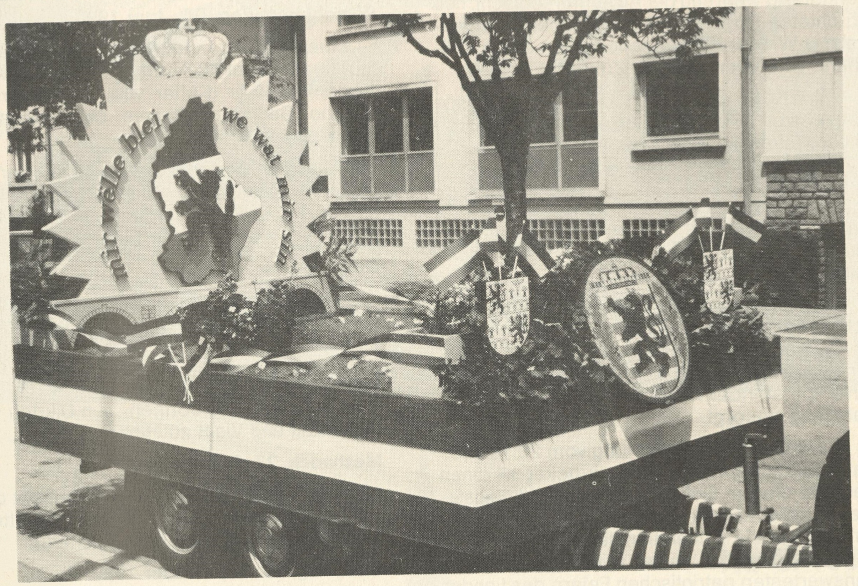

Einen nachhaltigen Eindruck hat die großartige patriotische Feier von 24. Juni 1989 in Ettelbrück hinterlassen.

Im Rahmen unserer 150jährigen Unabhängigkeit feierte die Bevölkerung zugleich das 125. Jubiläum der Uraufführung unseres Nationalliedes in ihrer Ortschaft. In Gegenwart von Großherzog Jean, höchster Autoritäten aus Staat und Gemeinden, Vertretern der amerikanischen Streitkräfte in Europa und einer unübersehbaren Menschenmenge zog nach der vielbeachteten Festrede mit dem Thema «E Land a säi Lidd» des Historikers Christian Calmes, ein aus 53 Nummern zusammengesetzter historischer Festzug durch die belebten Straßen der Stadt. Dem Schlußteil des Umzuges war die bildliche Darstellung unserer Nationalhymne vorbehalten. Spontan hatte sich unsere aus 131 Mitgliedern zusammengesetzte Sektion unter Präsident Ed. Juncker und den Vorstandsmitgliedern Gillen Jim, Heintz Ern, Hirt J.P., Jacoby Pierre, Lessel Fern., Lutgen Henri, Mergen Cam., Reef Pierre, Schauls Marcel, Schmit Jacques bereit erklärt einen angepaßten Beitrag in Form eines Festwagens unter dem Motto «Fir d'Land – fir d'Kroun» zu leisten. Aufgelockert durch musikalische Einlagen der Harmonien aus Fels und Wiltz, welche am 5.6.1864 an der Uraufführung unserer Nationalhymne teilgenommen hatte, folgte im Schlußteil unser von zahlreichen Sektionsmitgliedern begleiteter Festwagen demjenigen vom BBC Etzella und der US Army Baumholder mit der imposanten Statue General Pattons.

In farbenprächtiger Aufmachung defilierten nun in der Folge die unser Nationallied illustrierenden Wagen mit den Themen:

Wou d'Uelzecht duerech d'Wisen zéit.

Duerch d'Fielsen d'Sauer brécht.

Wou d'Rief laanscht d'Musel dofteg bléit.

Loss viru blénken d'Fräiheetssonn.

Trei zur Kroun.

125 Joer Nationallidd

Der vom Kunsthandwerker Schmit Jacques entworfene und in unentgeldlicher Gemeinschaftsarbeit mit seinen Sektionskollegen Gillen Jim, Jacoby Pierre und Schauls Marcel zusammengesetzte Festwagen versinnbildlichte in treffender Art und Weise die tiefempfunden nationalen Treuegefühle der luxemburgischen Zwangsrekrutierten der Jahrgänge 1920 bis 1927.

Die Vorderseite des mit einem breiten rot-weiß-blauen Band umrahmten Wagen schmückte der von Jacques Schmit während seiner achtmonatigen Versteckzeit als Wehrdienstverweigerer aus Mosaiksteinchen geformte Luxemburger Wappen mit dem «Roude Léiw».

Er zeugt vom festen Glauben der Luxemburger Jugend an ein freies, unabhängiges Luxemburg, mit dem diese in den düsteren Kriegsjahren und während der Zwangsrekrutierung beseelt waren.

In den mit Spiegelglas dargestellten Fluten der Alzette spiegelten sich die drei, nach ihrer Zerstörung während der Ardennerschlacht, neu errichteten Bogen der Alzettebrücke. Als Symbol des Wiederaufbaus sollen sie in eine friedlichere, völkerverbindende Zukunft führen.

Vom Kopfende strahlt die Freiheitssonne über das befreite Luxemburg und erhellt die von Michel Lentz verfaßte Devise:

«Mir wëlle bleiwe wat mir sin».

Die das Ganze überragende Königskrone ist Ausdruck der Dankbarkeit und Unabhängigkeit der «Enrôlés de Force» an die großherzogliche Familie.

Madame Anny Lentz-Unsen, Witwe unseres schwer kriegsgeschädigten Kameraden Lucien Lentz, hatte den passenden Blumenschmuck für das von Willy Schwind aus Erpeldingen in zuvorkommender Weise zur Verfügung gestellte Fahrzeug besorgt.

In der Generalversammlung vom 28.10.1989 hatte Sektionspräsident Ed. Juncker all jenen gedankt die am Gelingen dieses Jubiläumsfestes mitgewirkt hatten und durch ihre Teilnahme am Cortège die «Fédération des Victimes du nazisme enrôlées de Force» in einer der bemerkenswertesten patriotischen Feiern des Landes würdig vertreten hatten. W.D.

Aus eiser Agenda

Sonndeg, 29. Abrël 1990

Um 10.30 Auer gët an der Haptstadt d'Monument vun eiser onvergiesslecher Groussherzogin CHARLOTTE offiziell ageweit.

Samschdeg, 05. Mee 1990

Nationalkongress vun der Association vun den EdF zu Useldéng.

Dënschdeg, 08. Mee 1990

Armistice 1945. – D'Enrôlés de force sin zu Lëtzebuerg-Stad présent bei de Feiere virun der Gëlle Fra an dem Churchill-Memorial. Beim Monument op der Hollerecher Gare gi Blumme néiergeluecht.

Donneschdeg, 10. Mee 1990

Um 11,15 Auer as an der Kathedral an der Stadt d'Oktavmass fir all am Krich gefaale, vermësst a no dem Krich verstuerwe Jongen a Meedercher vun de Joergäng 1920-1927.

Samschdeg, 19. Mee 1990

Um 10.30 Auer as eng Oktavmass zu Dikrich.

Sonndeg, 20. Mee 1990

An der Haptstad as nomëttes d'Schlussprozessioun vun der Oktav. Mir EdF huelen deel. All eis Fändele gi mat.

Zu Dikrich as deeselwechten Dag owes u 20.05 Auer Oktavprozessioun.

Päischtmeendeg, 04. Juni 1990

Muerges: Lokal «Journée Commémorative z Iechternach. Um 10 Auer as an der Basilika en Gedenkmass fir d'Affer vum leschte Krich a duerno Gedenkzeremonie beim «Monumen aux Morts.»

Nomëttes: Gedenkzeremonie zu Klierf bei Monument vum G.I, organiséiert vun den Enrô lés de force. Et gi Blumme néiergeluecht a d'Stadverwaltung offréiert den Éirewäin.

Sonndeg, 10. Juni 1990

Promenade-Surprise zu Hueschtert/Nidde ranven, organiséirt vun der Sectioun Jonglën ster.

Samschdeg, den 23. Juni 1990

D'Amicale «Ons Jongen» vun Dikrich méch deen Dag eng Visitt zu Hinzert.

Mëttwoch, 22. August 1990

An d'Plaz vun engem Picknick mécht déi Dikricher «Amicale Ons Jongen» nomëttes en Ausfluch/Promenade op Buurschend.

Sonndeg, 09. September 1990.

Am Nomëtteg as an der Haptstad d'Journée commémorative Nationale vun den Enrôlés de force.

Sonndeg, 16. September 1990

Konveniat 1990 vun der Amicale RAD Brahnau/Bromberg an der Haptstad Lëtzebuerg.

Sonndeg, 07. Oktober 1990

Journée de Commémoration Nationale.

Deeselwechten Dag as am Kader vun der J.C.N. zu Jonglënster déi lokal Journée vun den Enrôlés de Force.

Sonndeg, 04. November 1990

Journée commémorative mat Generalversammlung vun der Dikricher Amicale «Ons Jongen».

Samschdeg, den 17. November 1990

Journée Commémorative vun der Amicale des Anciens de Tambow.

Sonndeg, 09. Dezember 1990.

Um 15 Auer as zu Jonglënster d'Generalversammlung vun der EdF-Sectioun.

Stiewesdag, 26. Dezember 1990

Traditionnell Commémoratiounsfeier zu Diddeléng fir all gefaalen an no dem leschte Weltkrich verstuerwen Enrôlés de force.

N.B. – Mir riichten en Appell un all Sectiounen an EdF-Organisatiounen ons hir fir 1990 projezëiert Aktivitéiten ze mellen, fir datt mer se an eiser Agenda notéiere kënnen. Dueduerch datt mer se laafend publizéiren, gi se rappeléiert a jidderee wees Bescheed iwwer dat, wat doruechter lass as.